

Tarkastuslautakunnan lausunto valtuustolle vuoden 2025 kolmannesta osavuositarkastuksesta ja konserniraportista

Tarkastuslautakunta 3.12.2025

Tarkastuslautakunnan arviointityö

Tarkastuslautakunnan arviointityö perustuu lakisääteiseen valtuustokauden kattavaan arviointisuunnitelmaan sekä vuosittaiseen tarkennettuun arviointiohjelmaan. Arvioinnin tulokset julkistetaan vuosittain toukokuussa valtuustolle annettavassa arviointikertomuksessa. Valtuusto käsittelee vuosittain syyskuussa arviointikertomuksessa esitettyihin suosituksiin annetut toimialojen vastaukset. Arviointisuunnitelma, lausunnot osavuosikatsauksista sekä arviointikertomukset ovat luettavissa ulkoisen tarkastuksen verkkosivuilla: <http://www.espoo.fi/arviointikertomus>.

Valtuustokauden 2025–2029 arviointisuunnitelman tavoitteena on arvioida kattavasti kaupungin palvelujen tuloksellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta ja arvioida ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet. Arvioinnin kohteina ovat Espoo-tarinan toteuttaminen, sitovien tulostavoitteiden asettaminen ja toteutuminen sekä poikkihallinnollisten ohjelmien toteuttaminen valtuustokaudella. Arviointivuoden 2025 aiheita ovat muun muassa

- Yritysten ja investointien houkuttelu,
- Kaupunkilaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen,
- Varhaiskasvatuspalvelut sekä oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistus,
- Kaupungin maaomaisuus ja maapolitiikka, kiinteistöjen energiatehokkuus, rakennusvalvonnan prosessit sekä vesiensuojelu.

1 Espoo-tarinan ja tulostavoitteiden toteuttamisen arviointi

Valtuuston päättämässä kuntastrategiassa tulee ottaa huomioon kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen, palvelujen järjestäminen ja tuottaminen, laeissa säädetyt palvelutavoitteet, omistajapolitiikka, henkilöstöpolitiikka, kunnan asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet sekä elinympäristön ja alueen elinvoiman kehittäminen. Espoon strategiaa eli Espoo-tarinaa toteutetaan valtuustokauden tavoitteiden, vuosittaisten tulostavoitteiden, toimialojen ja tulosyksiköiden omien tarinoiden ja tavoitteiden sekä poikkihallinnollisten kehitysohjelmien avulla. Valtuustoon nähden sitovia kaupunkitasoisia tulostavoitteita on talousarviossa 2025 asetettu 26. Vuonna 2025 on voimassa 2021–2025 Espoo-tarinaa pohjautuvat tulostavoitteet. Valtuusto päättää 2025–2029 Espoo-tarinaa pohjautuvista tulostavoitteista talousarvion 2026 hyväksymisen yhteydessä.

Kolmannen osavuosikatsauksen raportoinnin mukaan tulostavoitteiden toteutumisen tilanne ei ole juuri muuttunut edellisestä osavuosikatsauksesta. Esimerkiksi työttömyys ja yritystyöpaikkojen kehitys on jatkanut huonoa kehityssuuntaa. Lisäksi Hiilineutraali Espoo 2030 -tiekartan päivitetty päästöskenaariot osoittavat, että nykyisillä toimilla Espoo on pääsemässä vuoteen 2030 mennessä noin 60 prosentin kokonaispäästöjen vähennykseen tavoitellun 80 prosentin vähennyksen sijaan.

Osavuosikatsauksessa on arvioitu 12 tulostavoitteen toteutuvan ja viiden toteutuvan pääosin. Kolmen tulostavoitteen osalta tilannetta ei voida vielä arvioida. Kuuden

tulostavoitteen ei arvioida toteutuvan. Kaupunginhallitus esittää valtuustolle poikkeamien hyväksymistä seuraavista tulostavoitteista:

- 3.1. Toimintamenojen kasvua hillitään Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelman ja talousarvion mukaisesti
- 3.2. Investointien tulorahoitusaste nousee yli 100 % valtuustokauden aikana ja konsernin lainakanta kääntyy laskuun
- 4.2. Yritystyöpaikkojen määrä Espoossa ja kasvukäytävillä kasvaa
- 4.4. Espoo profiloituu Pohjoismaiden parhaana startup-yrittäjyyden ja kasvuyritysten sijaintikaupunkina, jota tukemaan kehitämme kasvuyritys-kampuksen yhdessä kumppaneiden kanssa
- 4.6. Nuorisotyöttömyys alenee vuoden 2019 tasolle
- 7.1. Espoon kotouttaminen on tuloksellista

Lisäksi Tilapalvelut-liikelaitokselle asetetut tulostavoitteet eivät toteudu. Poistot ovat kasvaneet edellisistä ennusteista merkittävästi, mikä muuttaa tuloksen tulostavoitteeseen nähden negatiiviseksi. Investointiohjelman toteuttamista koskeva tavoite alittuu puolestaan 6,4 milj. euroa.

Tarkastuslautakunnan näkemys toteutumatta jäävistä tavoitteista on yhteneväinen edellä olevan kaupunginhallituksen esityksen kanssa. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan usean tulostavoitteen toteutumisesta ei voida vielä kolmannen osavuositarkastusraportoinnin perusteella kattavasti arvioida, koska osa tulostavoitteiden ja niiden mittarien toteumatiedoista saadaan vasta tilikauden päättymisen jälkeen.

Esimerkiksi useamman Kasvun ja oppimisen toimialan tulostavoitteiden kokonaisarviointia varten päivitettyjä mittaritietoja odotetaan muun muassa marraskuussa toteutettavan varhaiskasvatuksen arviointikyselyn tuloksista, väestötiedoista sekä oppilaskyselyn ja MOVE-toimintakykymittausten tuloksista. Muiden tulostavoitteiden kokonaisarviointiin odotetaan esimerkiksi kaupunki- ja kuntapalvelututkimuksen tuloksia, yritysten määrän kehittymisen lukuja ja poliisin häiriöindeksin loppuvuoden päivitystä.

Raportoinnissa todettiin puutteita muun muassa seuraavien tavoitteiden kohdalla:

- 2.2. Palvelutuotanto kehittyi asukas- ja asiakaslähtöisesti ja kustannusvaikuttavasti monituottajamallia hyödyntäen
 - Kaupunkiympäristön toimiala on raportoinut huomattavasti suppeammin kuin muut toimialat.
- 5.1. Espoo kasvaa kestävästi
 - Mittarin ”Kehitetään määrällinen ja laadullinen arviointi kumppanuuksien ja yhteistyömallien hyödyntämisestä osana investointien ja kehittämishankkeiden toteuttamista.” toteutumisesta ei ole raportoitu.
- 6.1. Hiilidioksidipäästöt (ekv) vähenevät tavoitteen mukaisesti
 - Mittarin ”Ilmastonmuutoksen sopeutumisen toimenpidesuunnitelman valmistuminen ja toteutumisen seuranta.” tuloksia ei ole raportoitu.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan epävarmuutta sisältyy kolmannessa osavuosisikatsauksessa esitettyjen arvioiden lisäksi useiden muidenkin toteutuneeksi tai pääosin toteutuneeksi arvioidun tulostavoitteen toteutumiseen. Kaupunginhallituksen arvioinnin mukaan toteutumatta jäävien tulostavoitteiden lisäksi tarkastuslautakunta on erityisesti huolissaan siitä, ettei kaupungin ja Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen rajapinnan toivuutta koskevan tulostavoitteen odoteta toteutuvan kuin osittain. Rajapinnassa on todettu olevan puutteita esimerkiksi opiskeluhuollossa ja maahanmuuttopalveluita koskevassa yhteistyössä. Myös hyvinvointialueen vielä avoimet palveluverkkolinjaukset vuodelle 2026 hankaloittavat kaupunkiympäristön toimialan valmistautumista tuleviin tarpeisiin. Hyvää on, että työllisyyspalveluiden ja hyvinvointialueen yhteistyön raportoidaan olevan monilta osin sujuvaa ja rakentavaa. Huoleksi kuitenkin tunnistetaan esimerkiksi työttömien terveystarkastusten jatkopolkujen puutteet tilanteissa, joissa työ- ja toimintakyvyn ongelmia on havaittu. Pitkittyneessä työttömyydessä matalan kynnyksen palvelut ovat avainasemassa ja erityisesti nuorten ja vieraskielisten tarpeisiin tulisi kiinnittää huomiota.

Tarkastuslautakunta katsoo tulostavoitteiden toteumaraportointiin osin parantuneen aikaisemmasta. Esimerkiksi tulostavoitteiden toteutumisesta vastaavat tahot on nyt merkitty raportointiin. Lisäksi erityisesti Kasvun ja oppimisen toimialan vastuulla olevien tulostavoitteiden raportoinnissa on esitetty toimenpiteitä, joilla tavoitteiden toteutumista pyritään edistämään. Lisäksi raportoinnissa on tuotu ilmi mittaritiedon tulkintaa tukevaa informaatiota, kuten mittarin kehittymiseen vaikuttavia tekijöitä.

Raportoinnissa on kuitenkin tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan edelleen puutteita, jotka on syytä korjata tilinpäätösraportointiin. Useamman mittaritiedon kohdalla raportointi on ollut puutteellinen. Osalle tavoitteista asetetut laadulliseen arviointiin nojaavat mittarit vaativat tulostavoitteen mittarina selkeän arviointikriteerin ja raportoinnin. Tämän avulla voidaan osoittaa mitä toimia on tehty ja miten tekeminen osoittaa sen, että toiminta on tavoitteen toteuttamista tukevaa.

Osavuosisikatsauksissa on jatkossa tarpeen esittää mahdollisimman kattavat, ajantasaiset ja realistiset arviot tulostavoitteiden toteutumistilanteesta ja tavoitteen saavuttamiseksi tehdyistä toimenpiteistä valtuustolle siitäkin huolimatta, ettei tulostavoitteen numeerisista mittareista ei ole tarjolla päivitettyä tietoa. Erityisesti toteutumatta jäämässä olevista tulostavoitteista on raportoitava selkeästi poikkeamien syyt ja esitettävä tarvittavat toimenpiteet, joilla negatiiviseen kehitykseen tullaan puuttumaan ja asetetun tulostavoitteen saavuttamista edistetään.

Espoo-tarinan valtuustokauden tavoitteista johdetut tulostavoitteet tulevat valtuuston päätettäväksi vuoden 2026 talousarvion hyväksymisen yhteydessä. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että sekä lyhyen että pidemmän aikavälin tavoitteille asetetaan tavoitetta kuvaavat ja tarkoituksenmukaiset mittarit, jotta tavoitteiden toteutumisen tilasta voidaan muodostaa realistinen tilannekuva ja kohdistaa toimenpiteitä vaikuttavammin mahdolliseen negatiiviseen kehitykseen puuttumiseksi.

Tarkastuslautakunnan suositukset

Talousarvion 2025 tulostavoitteiden toteumaraportoinnin puutteet ovat korjattava tilinpäätökseen tavoitteiden kokonaisarviointiin toteuttamiseksi.

Vuosien 2025–2029 Espoo-tarinan valtuustokauden tavoitteille ja niistä johdetuille talousarvion tulostavoitteille on kummallekin määriteltävä selkeät mittarit sekä mittarien lähtö- ja tavoitetasot, jotta sekä tulostavoitteiden että valtuustokauden tavoitteiden toteutumisen eteneminen on kiistattomasti todennettavissa ja raportoitavissa.

2 Espoon kaupungin talouden ja toimintaympäristön kehitys

Suomen talouden kehitys on ollut hidasta ja bruttokansantuotteen kasvuksi ennakoidaan 1,0 prosenttia vuonna 2025. Inflaation hidastuminen ja korkojen lasku ovat tukeet kotimaista kysyntää, toisaalta heikko työllisyystilanne ja talouden epävarmuus ovat vähentäneet kulutusta.

Asuntorakentamisen heikko markkinatilanne on vähentänyt asuntojen valmistumisia. Tammi-syyskuussa 2025 Espoossa valmistui 1 630 uutta asuntoa, mikä oli 40 prosenttia vuodentakaista vähemmän.

Espoossa voimakkaana jatkuva väestönkasvu lisää palvelujen kysyntää ja kasvattaa kaupungin käyttötalous- ja investointimenoja.

Yleinen talouden tilanne heijastuu kunnallisverokertymään ja verotulojen ennustetaan alittavan talousarvion. Kaupungin verotuloennustetta tehdessä huomioidaan valtiovarainministeriön verotuloennusteet ja Kuntaliiton verokehikon ennusteet. Rahoitustuotteiden talousarviossa ennakoitua paremman toteuman myötä tilikauden tuloksen arvioidaan toteutuvan talousarvion mukaisesti.

Väestönkasvu on pitkän aikavälin ennusteen mukaista

Espoon väestönkasvu on hidastunut hieman edellisvuosista, ja kuluvan vuoden kasvunennuste 5 650 uutta asukasta on linjassa kaupungin pidemmän aikavälin ennusteen kanssa. Tammi-syyskuussa 2025 Espoon väestö kasvoi 4 230 asukkaalla. Ennakoitu väkiluku syyskuun lopun tilanteessa oli 325 170. Väestö kasvoi kaikissa ikäryhmissä, eniten 30–44 ja 45–64 vuotta täyttäneissä. Väestömäärää ovat kasvattaneet maahanmuuton lisäksi luonnollinen väestönmuutos ja kuntien välinen nettomuutto. Vieraskielisiä asukkaita oli kesäkuun 2025 lopussa noin 81 740, mikä on 25 prosenttia asukkaista.

Tilikauden tuloksen ennustetaan toteutuvan talousarvion mukaisesti

Ulkoisten toimintatuottojen ennustetaan osavuositarkastuksessa alittavan talousarvion 12,5 milj. eurolla. Suurin toimintatuottojen alitus on Kaupunkiympäristön toimialalla. Maanmyyntitulojen ennustetaan alittavan 22,7 milj. eurolla ja maankäyttösopimustuottojen 5,5 milj. eurolla. Tuottojen ennustetaan ylittävän muun muassa kotoutumisen laskennallisessa kuntakorvauksessa sekä varhaiskasvatuksen asiakasmaksuissa.

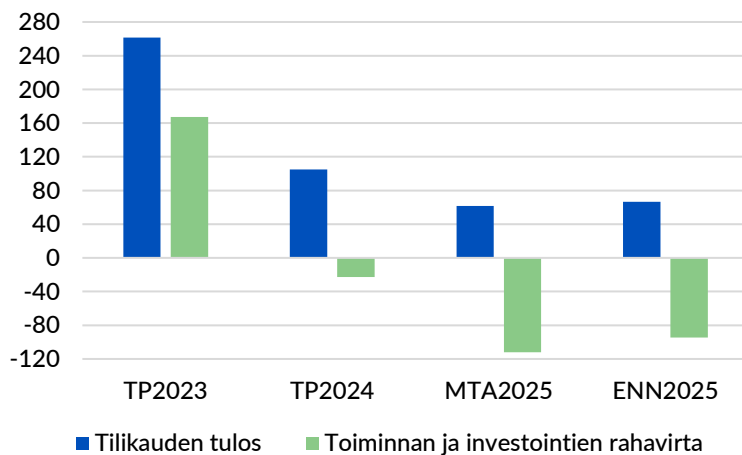
Ulkoisten toimintakulujen ennustetaan alittavan talousarvion 10,1 milj. eurolla. Viime vuoteen verrattuna toimintakulujen ennustetaan kuitenkin kasvavan 105,3 milj. euroa. Suurin toimintakulujen ylitys on Elinvoiman tulosalueella, jossa työllisyyden tulosityksikön määrärahojen ennustetaan ylittävän talousarvion 8 milj. eurolla.

Vuosikatteen arvioidaan olevan 275,6 milj. euroa ja tilikauden tulokseksi ennustetaan 66,7 milj. euroa, joka on noin 5 milj. euroa talousarviota enemmän. Rahoitustuottojen toteumaksi ennustetaan noin 55 milj. euroa, joka on noin 28,5 milj. euroa talousarviota enemmän.

Rahastojen kirjanpidollista tuottoennustetta on nostettu 20 milj. euroa vuodelle 2025. Espoon rahastojen tuotot olivat osavuositarkastuksen mukaan lokakuun loppuun mennessä vaihdelleet markkina-arvoin 2,6 prosentin ja 6,0 prosentin välillä.

Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelman vuoden 2025 toteumaksi arvioidaan 15,1 milj. euroa, joka on 31,9 milj. euroa vuositavoitetta vähemmän.

Kaupungin tulos ja rahavirta, milj. eur

Toiminnan ja investointien rahavirran ylijäämäinen määrä ilmaisee sen, kuinka paljon rahavirrasta jää nettoantolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen. Alijäämäinen määrä ilmaisee sen, että menoja joudutaan kattamaan joko olemassa olevia kassavarjoja vähentämällä taikka ottamalla lisää lainaa. Vuoden 2025 rahavirran ennustetaan olevan noin 95 milj. euroa negatiivinen. Rahavirtaa heikentävät ennustetut verotulojen ja maanmyyntien

alitukset sekä investointien lisäykset. Toiminnan ja investointien rahavirta ei riitä investointien rahoittamiseen.

Investointien määrärahaennusteen arvioidaan alittavan talousarvion

Kaupungin investointien kokonaismääräksi ennustetaan 379 milj. euroa. Toimitilarakentamisen ennustetaan toteutuvan 6,4 milj. euroa talousarviota alhaisempana. Tapiolan uimahallin peruskorjaus- ja laajennusurakka etenee ja Espoonlahden terveysaseman peruskorjauksen valmistuttua kohteen vuokrasopimus on allekirjoitettu Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa. Infrarakentamisessa yksityisrahoitteisten hankkeiden määrärahan ennustetaan jäävän 5,5 milj. euroa talousarviosta. Määrärahalla toteutetaan Kaupunkirata-hankkeen yhteydessä Espoolle tulevia rakenteita Keran ja Leppävaaran alueille. ICT-investointien ennustetaan toteutuvan 1,6 milj. euroa talousarviota alhaisempana. Maanhankintaan on talousarviossa varattu 26,2 milj. euroa.

Lainanottovaltuutta ei käytetä vuonna 2025

Espoon kassatilanne on hyvällä tasolla ja lainanottovaltuutta ei tulla käyttämään kuluvana vuonna. Konsernitilin saldo oli kolmannen osavuositarkastuksen mukaan 393,8 milj. euroa.

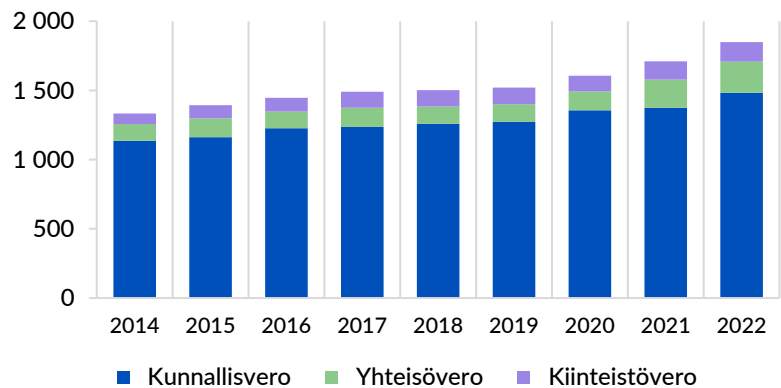
Kaupungin lainasalkku on 750,9 milj. euroa, josta kiinteäkorkoista lainaa on noin 73 prosenttia ja keskiporko on 1,07 prosenttia. Lainojen lyhennys vuoden 2025 aikana ennustetaan olevan 52,9 milj. euroa.

Verotulot ovat jäämässä talousarviosta

Espoon verorahoitus muuttui valtionosuusriippuvaisemmaksi sote-uudistuksen jälkeen. Yli 30 prosenttia verorahoituksesta koostuu valtionosuuksista, jotka eivät kehity samassa suhteessa verotulojen kanssa tai asukasmäärän ja siten palvelujen järjestämisen kanssa.

Verorahoitusta, eli verotuloja ja valtionosuuksia, oli kertynyt lokakuun loppuun mennessä 1 099,2 milj. euroa, josta verotulojen osuus oli 720,3 milj. euroa.

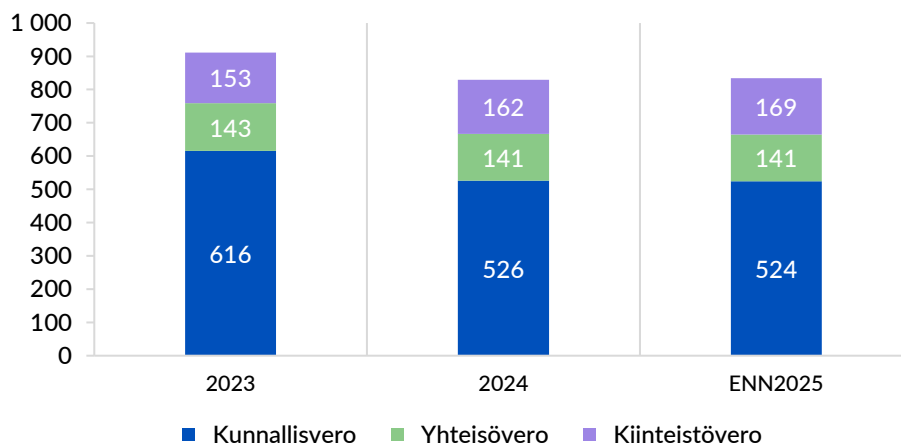
Verotulot ennen sote-uudistusta
(2014–2022), milj. eur

Verotulojen ennustetaan alittavan talousarvion 29 milj. eurolla. Kunnallisverotilitykset ovat toteutuneet talousarviota alhaisempina. Palkkatulojen arvioita on alennettu ja lopulliseen verokertymään vaikuttaa vielä marras- ja joulukuun verotilitysten suuruus. Oikaisujen sekä vuoden 2025 verotilitysten kertymän pohjalta ennustetaan kunnallisveron jäävän 32 milj. euroa talousarviossa arvioitua alhaisemmaksi. Yhteisöverojen ennustetta on korotettu 5 milj. euroa kolmannen osavuositarkastuksen yhteydessä.

Verotuloja ennustetaan kokonaisuudessa kertyvän 834,1 milj. euroa ja valtionosuuksia 455,8 milj. euroa.

Verotulot (2023–ENN 2025), milj. eur

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Väestön kasvu lisää palvelujen tarvetta ja kasvattaa kaupungin käyttötalous- ja investointimenoja tulojen kertymää nopeammassa tahdissa.

Kaupungin tuloksen ennustetaan toteutuvan talousarvion mukaisesti. Kuitenkin verotulot ja ulkoiset toimintatuotot ovat jäämässä talousarviosta. Toiminnan ja investointien rahavirta ei riitä investointien rahoittamiseen.

Tarkastuslautakunnan suositus

Vuosikatteen ja tuloksen on oltava kestäväällä tasolla suhteessa Espoon korkeaan investointitasoon, jotta kaupunki pystyy jatkossakin turvaamaan asukkaiden peruspalvelut.

3 Alue- ja kuntavaalit 2025 Espoossa

Alue- ja kuntavaalit järjestettiin huhtikuussa 2025. Espoossa oli 12 ennakkoäänestyspaikkaa ja 71 vaalipäivän äänestyspaikkaa. Vaalitoimikuntia oli kahdeksan ja kotiäänestyksessä oli viisi tiimiä. Espoossa kuntavaaleissa äänioikeutettuja oli 246 451 ja aluevaaleissa 246 449 henkilöä. Vaalien järjestäminen maksoi arviolta kuusi euroa yhtä äänioikeutettua kohden. Kuntavaalien äänestysprosentti Espoossa oli 54,5.

Vaalilain mukaan kotimaan ennakkoäänestyksen ja vaalipäivän äänestyksen järjestämisestä vastaa kunta. Oikeusministeriö ohjeisti kunnat sekä äänestäjät vaalien samanaikaisesta toteuttamisesta. Vaalipäivän äänestyksen järjestämisestä huolehti vaalilain mukaisesti kaupunginhallituksen kutakin äänestysaluetta varten asettama vaalilautakunta. Vaalilautakunnat toimivat virkavastuulla.

Espoon kuntavaalien vaalituloksissa olleen virheen seurauksena kahdelle ehdokkaalle oli vahvistettu virheelliset vaalipäivän äänimäärät. Keskusvaalilautakunnan huhtikuussa tekemä päätös korjattiin kirjoitusvirheenä toukokuussa, jonka jälkeen Espoon vaalitulos oli oikea. Kuntavaalien järjestelyistä annettiin selostus kaupunginhallitukselle toukokuun kokouksessa. Tarkastuslautakunta sai asiasta selostuksen syyskuun kokouksessaan.

Alue- ja kuntavaalien 2025 tuloksen vahvistaminen sekä tuloksesta tiedottaminen

Keskusvaalilautakunta vahvisti alue- ja kuntavaalien tuloksen päätöksellään 16.4.2025 § 33. Tarkastuslautakunnan saaman selvityksen mukaan alustavassa ääntenlaskennassa tehtyä virhettä ei huomattu myöskään tarkastuslaskennassa. Virhe havaittiin jälkikäteen ja korjattiin. Keskusvaalilautakunta päätti 13.5.2025 § 36 tarkastuslaskea äänestysalueen Nuottaniemi-Kalastajanmäki vaalipäivän äänet ja korjasi päätöksessään olleet kirjoitusvirheet, mikä johti yhteen muutokseen valtuuston kokoonpanossa.

Keskusvaalilautakunnan päätöksestä valitettiin Helsingin hallinto-oikeuteen. Hallinto-oikeus hylkäsi valituksen Espoon keskusvaalilautakunnan päätöksestä 13.5.2025 § 36 vaalien toimittamista virheellisessä järjestyksessä koskevan valitusperusteen osalta. Muilta osin valitusta ei tutkittu. Hallinto-oikeus totesi vielä selvyiden vuoksi, että viranomaisen on hallintolain mukaan korjattava päätöksessään oleva ilmeinen kirjoitus- tai laskuvirhe taikka muu niihin verrattava selvä virhe. Korkein hallinto-oikeus ei myöntänyt valituslupaa valittajalle.

Vaalipäivänä syntyi jonoja äänestyspaikoille

Keskusvaalilautakunta katsoi oikeusministeriölle 5.5.2025 antamassaan selvityksessä, että jonojen muodostuminen johtui pääasiassa kaksien vaalien samanaikaisesta järjestämisestä, mikä hidasti sekä vaalivirkailijoiden että äänestäjien toimintaa. Vaalilautakuntien koko on Espoossa vaalilain edellyttämää minimiä suurempi. Keskusvaalilautakunta on vaalien jälkeen tehtyjen havaintojen ja saadun palautteen perusteella valmistautunut kasvattamaan äänestysalueiden määrää Espoossa jakamalla suurempia äänestysalueita pienemmiksi. Vaalilautakuntien ja vaalitoimitsijoiden koulutusta ja ohjeistusta tullaan edelleen parantamaan.

Oikeusministeriö ohjeisti äänestäjiä lähettämällä ilmoituksen äänioikeudesta kaikille äänestäjille. Lisäksi oikeusministeriö lähetti kirjeen ensimmäistä kertaa äänioikeutetuille nuorille. Oikeusministeriö laati äänestäjille suunnatut ohjejulisteet äänestyspaikoille. Vaalivirkailijoiden tehtävä on opastaa äänestäjiä äänestyspaikalla tarvittaessa.

Mitättömiä ääniä Espoossa aluevaaleissa oli 4,01 prosenttia annetuista äänistä, mikä vastasi koko maan keskiarvoa. Kuntavaaleissa mitättömiä ääniä oli 1,88 prosenttia.

Kaksien samanaikaisten vaalien aiheuttamia ongelmia on käsitelty muun muassa eduskunnan perustuslakivaliokunnassa. Oikeusministeriön mukaan vaalien samanaikainen toteuttaminen on kustannustehokasta ja toisaalta vaalien eriyttäminen tiivistäisi entisestään vaalisykliä ja mahdollisesti heikentäisi aluevaalien äänestysaktiivisuutta. Vaalien eriyttäminen toisistaan edellyttäisi merkittäviä lainsäädäntömuutoksia.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Kaksien vaalien samanaikaisen järjestämisen vuoksi useille äänestyspaikoille muodostui jonoja, myös ennakkoäänestyspaikat olivat paikoitellen ruuhkaisia. Tarkastuslautakunnan saaman selvityksen mukaan äänten laskeminen äänestyspaikoilla oli liian hidasta, samoin tarkastuslaskenta. Vuoden 2025 alue- ja kuntavaaleissa hylättiin Espoossa selvästi enemmän ääniä kuin yksittäin toimitetuissa yleisissä vaaleissa. Aluevaaleissa hylättiin määrällisesti enemmän ääniä kuin kuntavaaleissa.

Vaaleista tiedottaminen ja äänestäjien ohjeistaminen useilla kielillä on tarpeen varmistaa jatkossa. Vaalipäivän vaalitilojen toimivuus ja vaalialueiden optimaalinen koko on tarpeen tarkistaa seuraavia vaaleja valmisteltaessa. Sähköisen vaaliluettelon käyttäminen vaalipäivänä nähdään myös mahdollisena ratkaisuna. Oikeusministeriö on tunnistanut, että on etsittävä keinoja, joilla riskit äänestystilanteessa voitaisiin minimoida tulevaisuudessa alue- ja kuntavaaleissa esimerkiksi palvelumuotoilun ja tehostetun viestinnän keinoin.

Tarkastuslautakunnan suositukset

Keskusvaalilautakunnan tulee vaaleja järjestäessään huolehtia vaalitoimitsijoiden ja vaalilautakuntien riittävästä ohjeistamisesta. Vaalilautakuntia tulee entistä tehokkaammin ohjeistaa laskennan ja tarkastuslaskennan oikeellisuuden tärkeydestä, jotta vastaavilta virheiltä välttyttäisiin jatkossa.

Äänestysalueita on kasvavassa kaupungissa jaettava pienemmiksi, jotta vaalit voidaan toimittaa asianmukaisesti ja ilman kohtuuttomien jonojen ja viivytysten syntymistä. Vaalitilojen soveltuvuudesta on huolehdittava. Myös äänestyskoppien määrää tulee lisätä. Mikäli kunta- ja aluevaalit järjestetään jatkossakin samanaikaisesti, tulee palvelumuotoilu hyödyntäen selkeyttää molemmat vaalit äänestäjille huolehtien ohjeistuksen saatavuudesta useilla eri kielillä.

4 Hiilineutraali Espoo

Valtuusto on Espoo-tarinassa päättänyt, että Espoo saavuttaa hiilineutraaliuden vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteena on alueella tuotettujen päästöjen 80 prosentin vähennys vuoden 1990 tasosta vuoteen 2030 mennessä. Jäljelle jäävä 20 prosentin osuus voidaan sitoa hiilinieluihin tai kompensoida muilla keinoilla. Vuonna 1990 Espoon kokonaispäästöt olivat 1 060 kt CO₂e. Tavoitteen mukaiset päästöt vuonna 2030 olisivat 212 kt CO₂e. Alueellisessa ilmastopäästölaskennassa ja Espoon hiilineutraaliustavoitteessa ei huomioida kulutushyödykkeiden, kuten ruuan, tavaroiden tai rakennustuotteiden välillisiä päästöjä. Espoon tavoite on kuitenkin saada alueellisten päästöjen ohella myös kulutuksen päästöt laskemaan.

Liikenteen päästöt ovat nousseet vuodesta 2023

Vuoden 2024 arviointikertomuksessaan tarkastuslautakunta arvioi hiilineutraaliustavoitteen toteutumista kestävästä liikenteestä ja liikkumisen näkökulmasta. Arvioinnin johtopäätöksissä todettiin muun muassa Espoon kaupunkirakenteen mahdollistavan kestävästä liikenteen ratkaisuja. Toimenpiteissä on painottunut erityisesti raideliikenteen lisääminen. Lisäksi kestävästä liikkumisesta edistetään esimerkiksi kävelynedistämistyöllä, uudella pyöräilyn edistämishjelmalla ja tehostamalla maksullista pysäköintiä. Kaupunki on halunnut toimia sähköautojen latausinfraan laajentamisessa mahdollistajana. Liikennetutkimukset, kuten HSL:n julkaisema liikennemuotojen kulkutapaosuus, ovat näyttäneet positiivista kehitystä.

Hiilineutraali Espoo 2030 -tiekartassa tavoitteena on, että liikenteen päästöt vähentyvät vuoden 1990 tasosta vuoteen 2030 mennessä 57 prosenttia. Arvioinnissa nousi esille, että tavoitteen saavuttaminen vaikuttaa epätodennäköiseltä. Vuoden 2023 toteuman mukaan liikenteen päästöt ovat vähentyneet vuoden 1990 tasosta vain seitsemän prosenttia. Vuonna 2024 liikenteen päästöt nousivat ja vuoden 1990 tasosta liikenteen päästöt ovat vähentyneet enää vain kolme prosenttia.

Vuoden 2024 toteuman mukaan Espoon kokonaispäästöt ovat laskeneet 33 prosenttia vuoden 1990 tasosta. Asukaskohtaiset päästöt ovat laskeneet puolestaan 64 prosenttia ollen pääkaupunkiseudun pienimmät. Tavoitteeseen nähden kokonaispäästöjä on vähennettävä vielä 497 kt CO₂e.

Hiilineutraaliustavoitteen toteutuminen vaatii lisätoimenpiteitä

Tarkastuslautakunta antoi arviointikertomuksessa suosituksen, jonka mukaan kaupungin hallituksen ja kaupunkiorganisaation on vastuualueittain kattavasti ryhdyttävä tarvittaviin tehostaviin toimenpiteisiin liikenteen päästöjen alentamiseksi ja valtuuston asettaman hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseksi. Kaupunkitekniikan keskuksen valtuustolle antaman vastineen mukaan hiilineutraalisuustavoitteiden saavuttaminen edellyttää kestäviin kulkumuotoihin panostamista.

Kaupunginjohtajan talousarvioesityksessä vuodelle 2026 todetaan kokonaistavoitteen olevan jäljessä ja vaativan lisätoimenpiteitä. Esityksen mukaan kaupunginhallitukselle tuotiin 1.9.2025 tiedoksi listaus mahdollisista lisätoimenpiteistä, jotka edistäisivät Espoon hiilineutraaliustavoitteen saavuttamista. Lisätoimia koskeva päätös tuodaan valtuuston päättäväksi Hiilineutraali Espoo 2030 -tiekartan puolivälitarkastelun yhteydessä. Tiekartan puolivälitarkastelun aikataulua aikaistetaan vuoteen 2026, jotta lisätoimenpiteillä on aikaa vaikuttaa.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Kestävämpää liikkumista on edistetty Espoossa usein toimin. Vuoden 2024 toteumatiedot kuitenkin osoittavat, että liikenteen päästöt ovat nousseet ja koko Hiilineutraali Espoo 2030 -tavoitteen on todettu olevan jäljessä. Tämä lisää epätodennäköisyyttä niin liikenteen kuin Espoon kokonaispäästöjen vähentämiselle asetetun tavoitteen toteutumisesta. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä esitettyä Hiilineutraali Espoo 2030 -tiekartan puolivälitarkastelun aikaistamista lisätoimenpiteiden vaikuttavuuden lisäämiseksi.

5 Työllisyystilanne Espoossa

Työllisyys- ja elinkeinopalveluista tuli osa kunnan lakisääteisiä tehtäviä 1.1.2025 alkaen. Espoon ja Kauniaisten työllisyysalueella Espoo toimii vastuukuntana ja järjestää palvelut työllisyysalueen työnhakijoille sekä palvelee työnantajia alueellisesti. Työllisyyspalvelujen tehtävänä on vastata siihen, että työnhakijat työllistyvät nopeasti ja espoo-laiset yritykset saavat osaavaa työvoimaa sekä luoda toiminnallaan edellytykset sille, että työ ja tekijät kohtaavat. Espoon työllisyysalueen erityispiirteet ovat nuoret, korkeasti koulutettu väestö ja voimakkaasti kasvava vieraskielinen väestö.

TE-palvelujen järjestäminen rahoitetaan yleiskatteellisella valtionosuudella sekä kunnan omana rahoituksena. Kuntien maksuvastuu työttömyysturvan rahoitusosuudesta laajentui merkittävästi vuodesta 2025 alkaen. Työnhakijan osallistuminen palveluun ei jatkossa katkaise kunnan maksuvastuuta, vaan sen katkaisee ainoastaan työllistyminen tai toiselle etuudelle siirtyminen, esimerkiksi eläköityminen. Lisäksi maksuvastuu aikaistui 300 päivästä 100 päivään.

Työttömyys kasvaa Espoo-Kauniaisten työllisyysalueella edelleen, vaikka kasvuvauhdin hidastumisesta on myös merkkejä. Pitkäaikaistyöttömyys jatkaa kuitenkin voimakasta kasvuaan. Uusia avoimia työpaikkoja alueella on julkisessa työnvälityksessä hyvin vähän ja työpaikkojen määrä on vähentynyt verrattuna vuoden takaiseen tilanteeseen koko Uudellamaalla ja Espoo-Kauniaisten työllisyysalueella.

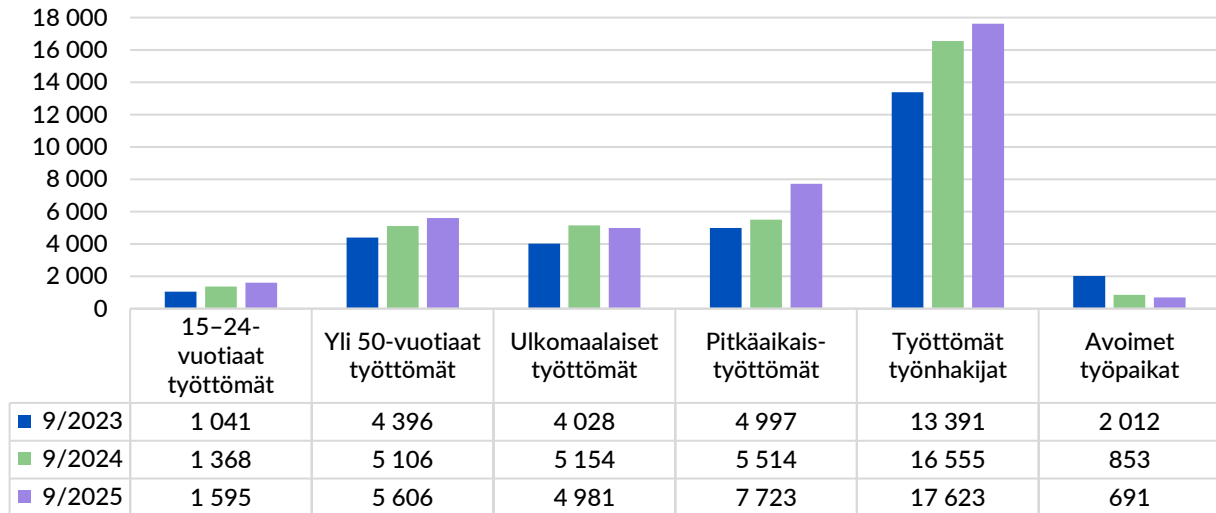
Tilastokeskuksen määritelmän mukaan työttömyys ei ole selitettävissä yksinomaan suhdanteilla, vaan kyseessä on moniselitteinen ilmiö. Työttömyyden eri tyyppejä ovat rakenteellinen työttömyys sekä suhdanne-, kitka- ja kausityöttömyys.

Työttömien työnhakijoiden osuus on kasvanut vuoden takaisesta

Espoossa työttömien osuus työvoimasta oli 10,7 prosenttia syyskuussa 2025 ja 18–64-vuotiaiden työllisyysaste oli 72,2 prosenttia kesäkuussa 2025. Työttömien työnhakijoiden määrä on kasvanut 8,4 prosenttia verrattuna syyskuun 2024 tilanteeseen. Alle 25-vuotiaiden työttömyys on lisääntynyt 16,6 prosentilla ja yli 50-vuotiaiden työttömyys 9,8 prosentilla. Pitkäaikaistyöttömyys kasvoi 40,1 prosenttia. Työttömissä työnhakijoissa on erityisesti erityisasiantuntijan, palvelualan, hoivapalvelujen, myyjän ja rakennusalan töitä hakevia. Espoossa merkittävänä ryhmänä ovat myös korkeasti koulutetut työttömät. Seuraavassa taulukossa esitetään työttömyystilanne Espoossa syyskuun lopussa vuosina 2023, 2024 ja 2025.

Kolmannen osavuositarkastuksen mukaan kaikissa arvioitavissa luokissa yritystyöpaikkojen määrät ovat vähentyneet viime vuoden lopun tilanteeseen nähden. Vuoden 2025 talousarvioletavoitteet yritystyöpaikkojen määrän kasvamisesta Espoossa ja kasvukäytävillä sekä nuorisotyöttömyyden alenemisesta vuoden 2019 tasolle eivät kolmannen osavuositarkastuksen mukaan tule toteutumaan.

Työttömyystilastot ja avoimet työpaikat Espoossa syyskuussa 2023–2025

Työllisyyden edistäminen

Työllisyyspalveluilla ja HyTe ry:llä on käynnissä FUTURUM-työllistämishanke. Sen tarkoituksena on tukea niiden espoolaisten vaikeassa työmarkkinatilanteessa olevien työnhakijoiden työllistymistä, joilla on vaikeuksia itsenäisesti hakea työpaikkaa tai miettiä itselle sopivaa koulutuspolkua tai jotka tarvitsevat räätälöityjä ratkaisuja työllistyäkseen. Kohderyhmänä ovat muun muassa pitkäaikaistyöttömät, yli 50-vuotiaat työnhakijat, osatyökykyiset, maahanmuuttajat ja nuoret työnhakijat. Projektissa kehitetään yksilövalmennuspalveluita- ja menetelmiä vastaamaan muun muassa osatyökykyisten tarpeisiin. Projekti on saanut hyviä tuloksia aikaan, ja projektille ollaan hakemassa jatkorahoitusta.

Espoossa käynnistyi elokuussa 2025 Nuorten työllistymisen edistämisen ohjelma, joka koostuu yhteensä kaupungin toimialat, oppilaitokset, työnantajat ja järjestöt vahvistamaan nuorten työelämävalmiuksia, urasuunnittelua ja ensimmäisiä työkokemuksia. Erityistä huomiota kiinnitetään vieraskielisten ja ilman ammatillista koulutusta olevien nuorten työllistymisen tukemiseen sekä nuorten yrittäjyyden ja kansainvälisten opiskelijoiden integroitumisen edistämiseen.

Työllisyyspalvelut on aktiivisesti ottanut yhteyttä yrityksiin heidän rekrytointitarpeissaan, ja sitä kautta on löytänyt piilotyöpaikkoja.

Työttömyysetuuksien ennustetaan ylittävän talousarvion

Kunnat rahoittavat työmarkkinatuen lisäksi osan Kelan maksamasta peruspäivärahasta ja työttömyyskassojen maksamasta ansiopäivärahasta. Kunnan rahoitusvastuu koskee myös työttömyystukea, joka maksetaan työllistymistä edistävän palvelun ajalta. Rahoitusosuus kasvaa portaittain työttömyyden pitkittyessä. Työllisyyspalvelujen ulkoisten toimintakulujen talousarvio vuodelle 2025 on yhteensä 84,9 milj. euroa, josta työttömyysetuuksien osuus on yhteensä 37,9 milj. euroa. Kolmannessa osavuositarkastuksessa ennuste työttömyysetuuksien toteumasta on yhteensä 47,8 milj. euroa, mikä ylittää talousarvion 9,9 milj. eurolla.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Tilastokeskuksen mukaan Suomessa sekä työllisten että työttömien määrä kasvoi loka-kuussa 2025 verrattuna vuoden takaiseen. Työmarkkinoilla haavoittuvassa asemassa olevat, kuten nuoret, yli 50-vuotiaat ja vieraskieliset, ovat erityisen alttiita työmarkkinoiden muutoksille. Uusien avoimien työpaikkojen määrä on laskenut jopa lähelle 90-luvun lammavuosien lukuja.

Vuoden 2025 talousarviotavoitteet yritystyöpaikkojen määrän kasvamisesta Espoossa ja kasvukäytävillä sekä nuorisotyöttömyyden alenemisesta vuoden 2019 tasolle eivät kolmannen osavuositarkastuksen mukaan tule toteutumaan.

Espoossa käynnistyi elokuussa 2025 Nuorten työllistymisen edistämisen ohjelma, joka tuo ennakoivan otteen työllistymisen edistämiseen.

Erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden kasvu yli 40 prosentilla korostaa riskiä työmarkkinoilta syrjäytymisestä. Pitkäaikaistyöttömyyden kasvu näkyy rahoitusvastuun kasvuna ja sen vaikutuksesta työttömyysetuusmaksut ylittävät talousarvion. Ennuste työttömyysetuuksien toteumasta on yhteensä 47,8 milj. euroa.

Tarkastuslautakunnan suositus

Kaupungin tulee jatkaa tiivistä yhteistyötä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa, jotta pitkään työttömänä olleille kohdennetaan tarvittavat matalan kynnyksen palvelut.

6 Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen Espoossa

Lain mukaan kunnilla on velvollisuus edistää laaja-alaisesti asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä sekä järjestää palvelut kestäväällä tavalla. Hyvinvointia ja terveyttä edistäviä toimia tehdään kaupungin eri toimialoilla ja tulosyksiköissä, kuitenkin erityisesti hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden (HYTEO) -tiimissä sekä liikunta- ja hyvinvointilautakunnassa.

Espoon kaupungin hyvinvointisuunnitelma vuosille 2026–2029 hyväksyttiin liikunta- ja hyvinvointilautakunnassa siten, että siinä tullaan huomioimaan vielä nuorisovaltuustolta, vanhus- ja vammaisneuvostolta sekä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustoimikunnalta saadut lausunnot. Suunnitelman painopisteet ovat yhteisöllisyyden lisäämisessä, turvallisuuden edistämisessä ja mielen hyvinvoinnin vahvistamisessa. Tavoitteiden määrittelyssä on hyödynnetty Länsi-Uudenmaan alueellista hyvinvointisuunnitelmaa, millä pyritään edistämään suunnitelmien yhteneväisyyttä ja vahvistamaan kaupungin ja hyvinvointialueen tekemää yhteistyötä. Hyvinvointisuunnitelma on lain vaatima ja sen tavoitteena on tukea Espoo-tarinaa kaupungin hyvinvointityössä. Kaupungin verkkosivuilla on luettavissa Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöstä Espoossa: <https://www.espoo.fi/fi/hyvinvointi>.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa tehdään yhteistyötä useilla eri osa-alueilla. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella on käynnistynyt uutena toimintona Ankkuritoiminta, joka pyrkii edistämään nuorten hyvinvointia varhaisessa vaiheessa ja ennaltaehkäisemään rikoksia. Yhteistyöhön liittyy kuitenkin haasteita erityisesti resurssien sekä Espoon väestörakenteen osalta.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Kaupungilla on lakisääteinen vastuu asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä omassa toiminnassaan. Hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistämisessä on kysymys vaikuttamisesta hyvinvointiin ja sen taustatekijöihin, kuten elinoloihin ja elinympäristöön, elintapoihin ja elämänhallintaan sekä palvelujen toimivuuteen ja saatavuuteen. On tärkeää, että nuorisovaltuuston ja muiden vaikuttamistoimielinten kannanotot huomioidaan hyvinvointisuunnitelman valmistelussa.

Osavuosisikatsausraportoinnin mukaan kaupungin ja hyvinvointialueen välinen yhteistyö on jatkuvassa muutoksessa. Uusien yhteisten projektien ja yhdyspintojen lisäksi yhteistyöhön liittyy myös haasteita esimerkiksi resurssien riittävydessä.

Tarkastuslautakunnan suositus

Espoon kaupungin tulee osaltaan huolehtia asukkaidensa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä sekä varmistaa, että yhteistyö Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen sekä järjestöjen ja yhdistysten kanssa tuottaa espoolaisille laadukkaita ja kustannusvaikuttavia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palveluja.

7 Espoo-konserni

Espoon valtuusto on vuoden 2025 talousarviossa asettanut konserniyhteisöille 29 tulostavoitetta, joista tammi-syyskuun 2025 konserniraportin mukaan 18 arvioidaan toteutuvan suunnitellusti. 10 tavoitetta toteutuu osittain tai niiden toteutumista ei voida arvioida, minkä lisäksi yhden tavoitteen arvioidaan jäävän toteutumatta. PKS-yhteisöille asetetuista 15 omistajaohjaustavoitteesta 10 arvioidaan toteutuvan suunnitellusti. Yhden tavoitteen arvioidaan toteutuvan osittain ja neljän tavoitteen arvioidaan jäävän toteutumatta.

Tavoitteiden raportointi

Usean konserniyhteisön riskiarviossa merkittäväksi riskiksi nostettiin kustannusten nousu, mikä näkyy esimerkiksi kiinteistöjen ylläpitokustannuksissa sekä tuotantokustannuksissa. Espoon Asunnot raportoi asuntoaloitusten määrää koskevan tavoitteen toteutumattomuuden syyksi sen, että riittävää määrää rakentamiskelpoisia tontteja ei ole osoitettu yhtiölle tarpeeksi ajoissa. Osittain toteutuneissa tavoitteissa korostuvat asiakkaiden tavoittamiseen liittyvät haasteet, henkilöstön työhyvinvointi sekä talous ja tuottavuus.

HSL:n suosittelemaksi on laskenut muiden ohella Espoossa lähelle kaikkien kuntien keskiarvoa. Yhtenä HSL:n omistajaohjaustavoitteena on, että kuntakohtaiset subventio-osuudet tarkastelukauden loppuun mennessä ovat enintään 50 prosenttia kuntakohtaisista kokonaiskustannuksista. Espoon osuus on laskenut viime vuoden tasosta 69,8 prosenttia tasolle 67,6 prosenttia. Helsingin subventio-osuus on 57,5 prosenttia ja Vantaan 51,8 prosenttia.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Tarkastuslautakunnan arvio tulostavoitteiden toteumasta on pääosin yhteneväinen konserniraportissa ja PKS-omistajaohjausraportissa esitettyjen tulostavoitteiden toteuma-arvioiden kanssa. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan epävarmuutta sisältyy muun muassa seuraavien tavoitteiden toteutumiseen:

Espoo Catering Oy:n tavoitteeseen tuottavuuden noususta vähintään 3 prosenttia vuodessa. Tavoite on arvioitu osittain toteutuvaksi, mittarin henkilöstökustannukset / tuotetut annokset ollessa edellisen vuoden tasolla.

Enter Espoo Oy:n tavoite houkutella vierailijoita, kokouksia ja kongresseja Espooseen on arvioitu toteutuvaksi, vaikka haettujen kongressien määrä on mittarissa asetetun kuuden sijaan kolme ja voitettujen kongressien kolmen sijaan kaksi.

Omnian tavoite talous- ja toimintasuunnitelman rahoituksellisesta tasapainosta on arvioitu toteutuvaksi, vaikka toteuma mittarista ammatillisen koulutuksen toteutuneista opiskelijavuosista on 6 535 sijaan 5 370. Luvun ennustetaan olevan vuoden loppuun mennessä 7 500.

Kuvatiedot

Sivu 4: Pekka Rousi

Sivu 8: Juho Kuva

Sivu 12: Kerttu Penttilä

Sivu 16: Kerttu Penttilä

Sivu 18: Kerttu Penttilä